

**1507 KOBİ AR-GE BAŞLANGIÇ
DESTEK PROGRAMI PROJE ÖNERİ
DEĞERLENDİRME RAPORU
(AGY 201) HAZIRLAMA KILAVUZU**

TÜBİTAK

Ağustos 2012

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1. GİRİŞ	2
2. TEMEL TANIMLAR	4
3. 1507 KOBİ AR-GE BAŞLANGIÇ DESTEK PROGRAMI	6
4. FİRMA ZİYARETİ ve ZİYARET ÖNCESİ YAPILMASI GEREKENLER	7
5. PROJE ÖNERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN (AGY200-04) DOLDURULMASI	8
6. SIKÇA SORULAN SORULAR	15

1. GİRİŞ

Belge Adı: 1507 KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı Proje Öneri Değerlendirme Raporu (AGY 201) Hazırlama Kılavuzu

Sürüm (Versiyon): 2012-1

Geçerlilik: 01 Ağustos 2012'de yürürlüğe giren bu kılavuz, Mart 2011'de yayınlanmış olan *1507 KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı Proje Öneri Değerlendirme Raporu (AGY 201-03) Hazırlama Kılavuzunu* geçersiz kılar.

Amaç ve Kapsam: Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB), teknolojinin toplumsal faydaya dönüşme sürecini hızlandırmak amacıyla, özel sektör kuruluşlarımızın araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Böylelikle, kuruluşlarımızın araştırma-teknoloji geliştirme yeteneğinin, yenilikçilik kültürünün ve rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir. TEYDEB, bahsedilen hedefler doğrultusunda, destek programları tasarlama ve yürütmemektedir.

TEYDEB'in yürüttüğü destek programlarından biri de 1507 - KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programıdır. Bu kılavuz 1507 - KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı Uygulama Esaslarının ve TÜBİTAK Etik Davranış İlkelerinin Belirlenmesine İlişkin Esaslar'ın ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. TÜBİTAK yönetiminin alacağı kararlar kılavuzu değiştirmeye gerek kalmadan aynen uygulanır. Bu kılavuzun amacı, 1507 kodlu destek programına sunulmuş projelerin değerlendirilmesinde görev alacak hakemlerin uyması gereken ilkeleri, etik kuralları, destek programında esas alınması gereken yenilik ve Ar-Ge gibi temel tanımları dikkate alarak Proje Öneri Değerlendirme Raporunun (AGY201-03) nasıl hazırlanacağını açıklamaktır.

İlkeler ve Etik Kurallar:

Proje önerisini değerlendirecek hakemlerin uyacağı ilkeler ve etik kurallar aşağıda sıralanmıştır:

1. Hakem projeleri tarafsız olarak değerlendirir. Firma ile çıkar çatışması veya çakışması olarak algılanabilecek kişisel ilişkileri varsa TÜBİTAK'ı bilgilendirir ve o projenin değerlendirmesinde görev almaz. Çıkar çatışması veya çakışması olarak yorumlanabilecek ilişki ve durumlar aşağıda verilmiştir:
 - i. Projenin, kendileriyle, eş ve çocuklarıyla, anne-baba ve kardeşleriyle, halen ya da son bir yıl içerisinde ortağı olduğu veya yönetiminde ve/veya yönetim kurullarında yer aldığı kuruluş ve işletmelerle ilişkili olması,
 - ii. Proje önerisini sunan firmada çalışıyor veya danışmanlık正在做着，
 - iii. Proje önerisini sunan firmanın rakibi bir firmada çalışıyor veya danışmanlık正在做着，

- iv. Proje hakkında görüş bildirmiş olmak ve/veya projenin hazırlanmasına herhangi bir katkıda bulunmuş olmak,
 - v. Daha önce yargıya intikal eden ihtilafların taraflarından biri (hasım) olmak,
 - vi. Akraba veya boşanmış olsalar bile hisim olmak (3. derece dahil kan bağı ile ve/veya ortadan kalkmış olsa bile evlilik bağı nedeniyle 2. derece dahil sırhi hisim olmak),
 - vii. Tarafsız davranışmayı önleyecek derecede olumlu veya olumsuz düşünce ya da önyargı sahibi olmak.
2. Proje bilgileri gizli tutulur. Proje hakkında üçüncü kişilere hiçbir şekilde bilgi verilmez. Proje içeriği ve projeye ilgili görüşmeler hiçbir şekilde dışarı taşınmaz; içerik ve görüşmelerin başkaları tarafından kullanılma olasılığı engellenir.
3. Hakem raporundaki görüşleri gereklendirir ve gerektiğinde TÜBİTAK tarafından firmalara yazılı olarak bildirilebilecek üslupta ifadeler kullanır.

2. TEMEL TANIMLAR

2.1 AR-GE İLE İLGİLİ TANIMLAR

Ar-Ge: Frascati kılavuzunda “İnsanlığın bilgi dağarcığının artırılmasına ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılmasına ilişkin sistematik ve yaratıcı çalışmalar” olarak tanımlanan Ar-Ge üç gruba ayrılmıştır: 1. Temel Araştırma, 2. Uygulamalı Araştırma ve 3. Deneysel Geliştirme.

Temel Araştırma: Görünürde özel herhangi bir uygulaması veya kullanımı bulunmayan ve öncelikle olgu ve gözlemlenebilir olayların temellerine ait yeni bilgiler elde etmek için yürütülen deneysel veya teorik çalışmalardır.

Uygulamalı Araştırma: Yeni bilgi elde etme amacıyla üstlenilen özgün bir araştırmadır. Bununla birlikte, öncelikle belirli bir pratik amaç veya hedefe yöneliktir.

Deneysel Geliştirme: Araştırma ve/veya pratik deneyimden elde edilen mevcut bilgiden yararlanarak yeni malzemeler, yeni ürünler ya da cihazlar üretmeye; yeni süreçler, sistemler ve hizmetler tesis etmeye ya da halen üretilmiş veya kurulmuş olanları önemli ölçüde geliştirmeye yönelik sistemli çalışmadır.

Frascati Kılavuzu: OECD'nin hazırladığı “**Ar-Ge**” ve ilgili kavramların tanımlandığı kılavuzdur. (Bu kılavuza www.tubitak.gov.tr internet adresinden ulaşılabilir.)

Oslo Kılavuzu: OECD'nin hazırladığı “**Yenilik**” ve ilgili kavramların tanımlandığı kılavuzdur. (Bu kılavuza www.tubitak.gov.tr internet adresinden ulaşılabilir.)

Frascati Kılavuzuna göre Ar-Ge'yi ilişkili Diğer Faaliyetlerden Ayırmak:

Ar-Ge'yi diğer faaliyetlerden ayırmak için gözetilecek temel ölçüt, Ar-Ge'nin içerisinde görülebilir bir yenilik unsurunun bulunması ve bilimsel ve/veya teknolojik belirsizliklerin giderilmesidir (*yani bir sorunun çözümünün, ilgili alandaki genel bilgiye ve teknik birikime sahip bir kişi açısından görülebilir olmadığı durumlar*).

Frascati Kılavuzunda KOBİ'ler Hakkında Ek Açıklama: Frascati Kılavuzunun "2.3.1. Ar-Ge'yi ilgili diğer faaliyetlerden ayırt etme ölçütleri" başlığı altında verilen KOBİ'lerle ilgili açıklama aşağıdaki gibidir:

“...

– Makine mühendisliği endüstrisi içerisindeki Ar-Ge faaliyetleri, çoğunlukla tasarım ve çizim işiyle yakından ilişkilidir. Bu sanayideki Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmelerde, genellikle özel bir Ar-Ge birimi bulunmaz ve Ar-Ge ile ilgili sorunlar çoğunlukla "tasarım ve çizim" genel başlığı altında ele alınır. Eğer, hesaplamalar, tasarımlar, teknik resimler ve işletim talimatları, pilot tesislerin ve prototiplerin kurulması ve işletilmesi için yapılmışsa, Ar-Ge'ye dahil edilmelidir. Bu işler, ürün standartlaşmasının, hazırlığı, sağlanması ve sürdürülmesi için (örneğin: delme kalıpları, takımlar ve aparatlar) veya ürün satışının artırılması için (örneğin: teklifler, broşürler, yedek parça katalogları) yapıldıkları takdirde, Ar-Ge kapsamının dışında tutulmalıdır.”

2.2 YENİLİK TANIMLARI

1507 kodlu destek programında OECD'nin yayınladığı OSLO kılavuzundaki yenilik tanımları esas alınmaktadır.

Yenilik: Bir fikri, yeni ya da geliştirilmiş bir ürüne (mal ve hizmet) veya bir ürünün üretiminde kullanılan yeni ya da geliştirilmiş bir yönteme (sureç) dönüştüren etkinliği ifade eder. Renk ya da dekorasyondaki değişiklikler ve benzeri bütünüyle estetik alana yönelik değişiklikler ile ürünün yapısını, nitelğini ya da performansını teknik açıdan değiştirmeyen görünüm farklılıklarını yenilik tanımına girmez.

2.2.1- 1507 KOBİ AR-GE BAŞLANGIÇ DESTEK PROGRAMI KAPSAMINA ALINAN YENİLİK TÜRLERİ

Ürün Yeniliği: Mevcut özelliklerine veya bilinen kullanımına göre yeni ya da önemli derecede iyileştirilmiş bir malın veya hizmetin ortaya konmasıdır. Ürün yeniliği, teknik özelliklerde, bileşenlerde ve malzemelerde, ürünün içeriği yazılımda, kullanıcı dostluğunda veya diğer işlevsel özelliklerde önemli derecede iyileştirmeleri içerir.

Ürün yeniliği sınıfları:

- i. Firmada mevcut bir ürününün teknolojik olarak iyileştirilmesi,
- ii. Firma için yeni bir ürün (benzeri pazarda mevcut bir ürün),
- iii. Yeni bir platform (kendisinden yeni modellerin türetilebileceği temel bir ürün),
- iv. Ülke için yeni bir ürün,
- v. Dünya için yeni bir ürün.

Süreç Yeniliği: Yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir üretim veya teslimat yönteminin hayatı geçirilmesidir; tekniklerde, teçhizatta ve/veya yazılımlarda önemli değişiklikleri içerir.

Süreç yeniliği sınıfları:

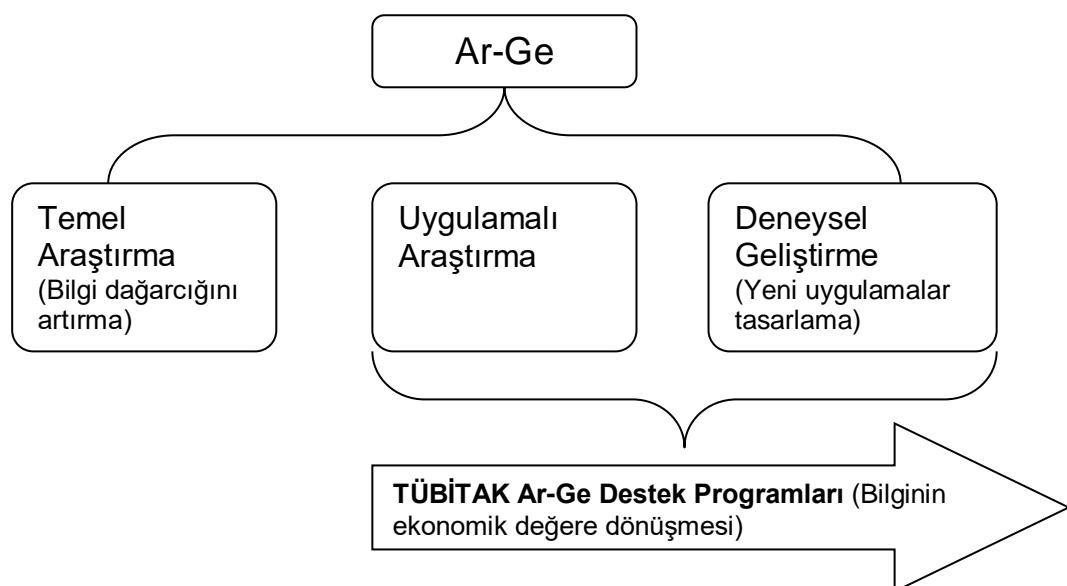
- i. Maliyet düşürücü veya standart/kalite yükseltici sonuçlar elde etmek amacıyla yeni teknikler geliştirmek,
- ii. Üretimle ilgili yeni bir yöntem veya teknoloji geliştirmek.

3. 1507 KOBİ AR-GE BAŞLANGIÇ DESTEK PROGRAMI

1507 KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programını amacı: Türkiye'de yerleşik Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) ölçüğindeki kuruluşları, Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) nitelikli ve yenilikçi faaliyetler yapmaya özendirmek ve bu yolla Türk sanayisinin Ar-Ge yeteneğinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktır.

Programda KOBİ'lerin, yeni bir ürün üretilmesini, mevcut bir ürünün geliştirilmesini, iyileştirilmesini, ürün kalitesinin veya standardının yükseltilmesini veya maliyet düşürücü nitelikte yeni tekniklerin, yeni üretim teknolojilerinin geliştirilmesini hedefleyen projeleri geri ödemesiz (hibe) desteklenmektedir. Uluslararası tanım ve kavramlar çerçevesinde yürütülen programda, en az ikisi ortaklı olmak kaydıyla bir KOBİ'nin ilk beş projesi desteklenebilmektedir. Temel destek oranı %75, proje bütçesi üst sınırı 500 bin TL'dir. İlk beş projeden sonra KOBİ'nin diğer programlara (örneğin: 1501 ve 1509 programları) yönelmesi beklenmektedir.

1507 Programında OECD'nin hazırladığı Frascati Kılavuzundaki "Deneysel Geliştirme" ve "Uygulamalı Araştırma" tanımına uyan Ar-Ge projeleri desteklenmektedir (Şekil 1.).

Şekil 1. Ar-Ge türleri ve TÜBİTAK Sanayi Destek Programları

4. FİRMA ZİYARETİ ve ZİYARET ÖNCESİ YAPILMASI GEREKENLER

1. Hakem, proje önerisini inceledikten sonra projeyi sağlıklı olarak değerlendirebilmek için ihtiyaç duyduğu bilgileri firmadan talep eder.
2. Firmanın faaliyet alanları ve ürünleri (Firmanın web sitesi, TEYDEB-PRODİS'de benzer projeler vb.) araştırılır.
3. Firma ve hakem uygun bir ziyaret tarihi belirler.
4. Hakemin firmayı (ya da projenin yürütüleceği yeri) ziyaret etmesi zorunludur.
5. Ortak projelerde tüm ortak kuruluşlar ziyaret edilir.
6. Çok hakemli projelerde hakemler firmayı farklı tarihlerde ziyaret eder.
7. Hakemler firma ziyaretleri sırasında yanlarında üçüncü şahıs bulundurmaz.
8. Hakem proje içeriğine (sure, iş paketleri, giderler) müdahale etmemeye ve firmadan herhangi bir değişiklik ya da revizyon talep etmeden, proje önerisini **sunulduğu haliyle** değerlendirmeye özen gösterir. Varsa, revizyon ve değişiklik önerileri değerlendirme raporunun ilgili alanlarında yapılır. Ayrıca, hakem projeye katkı sağlayacağını düşündüğü önerilerini ziyareti sırasında firmaya aktarabilir.
9. Firma, çeşitli gereklilikler belirterek (örneğin: iş yoğunluğu, bakım onarım için fabrikanın kapanması, toplu izin uygulaması vb), ziyaretin hakem raporunu geciktirecek bir tarihte yapılmasını talep ederse, firmadan bu talebi e-posta ile TEYDEB'e (proje teknik sorumlusuna) bildirmesi istenir. TEYDEB gerekli düzenlemeyi yapar.
10. Hakem etik kurallara uyar.

5. PROJE ÖNERİ DEĞERLENDİRME RAPORUNUN (AGY201-03) DOLDURULMASI

Proje önerileri “**Ifade Bağlantılı Derecelendirme Ölçeği**” yöntemi kullanılarak, aşağıda belirtilen üç boyuta göre değerlendirilmektedir:

- I. **Boyut:** Endüstriyel Ar-Ge İçeriği, Teknoloji Düzeyi, Yenilikçi Yönü
- II. **Boyut:** Proje Planının ve Kuruluş Altyapısının Proje İçin Uygunluğu
- III. **Boyut:** Proje Çıktılarının Ekonomik Yarara ve Ulusal Kazanıma Dönüşebilirliği

Her bir boyut için “ÇOK İYİ”, “İYİ” veya “İYİ DEĞİL/YETERSİZ” dereceleri kullanılmakta ve her bir derecenin altında **yönlendirme amaçlı kriterler** yer almaktadır. Örnek olarak Şekil 2’de I. Boyut için “ÇOK İYİ” derecesinin altındaki kriterler gösterilmiştir.

2. PROJENİN ENDÜSTRİYEL AR-GE İÇERİĞİ, TEKNOLOJİ DÜZEYİ VE YENİLİKÇİ YÖNÜ (I. BOYUT)

çok iyi	
1	Günümüz teknoloji düzeyini ileri götüren bir projedir.
2	Çalışma uluslararası bazda yenilik içermektedir.
3	Proje sonuçları şartname, standart veya teknik regülasyonun geliştirilmesine yol açabilecek niteliktedir.
4	Farklı teknoloji alanlarında yeni uygulamalara veya araştırma çalışmalarına yol açma potansiyeli vardır.
5	Kendisinden yeni modellerin türetileceği temel bir ürünün (firma için yeni bir ürün platformu) geliştirilmesi projesidir.
6	Proje çıktısının tasarımları ve geliştirilmesi için gereken teknoloji proje sonunda ülkemize kazandırılarak teknolojik dışa bağımlılık azalmakta veya kalkmaktadır.

Şekil 2. I. Boyut için ÇOK İYİ derecesi altında yer alan yönlendirici kriterler - örnek

Hakem her boyut için, “ÇOK İYİ”, “İYİ” veya “İYİ DEĞİL/YETERSİZ” dereceleri altındaki kriterlerden uygun bulduklarını işaretler (İhtiyaç duyduğu takdirde yeni kriterler de ekleyebilir). Daha sonra “ÇOK İYİ”, “İYİ” veya “İYİ DEĞİL/YETERSİZ” derecelerinden birini işaretler.

“ÇOK İYİ”, “İYİ” ya da “İYİ DEĞİL/YETERSİZ” dereceleri altında sunulan kriterler TÜBİTAK’ın önemli gördüğü genel unsurlardır. Bazı kriterler hakemin nihai kararını doğrudan etkileyebilir veya işaretlenen diğer kriterleri etkisiz kılabılır. Örneğin çok sayıda olumlu kriter işaretlenmesine rağmen “Proje çıktısının, teknolojik yapılabilme, kullanılabilme veya endüstriyel uygulamaya dönüşme olasılığı yoktur.” kriteri, ilgili boyut için olumsuz (“İYİ DEĞİL/YETERSİZ”) sonuca ulaşmasına sebep olur.

En çok işaretlenen kriter sayısına göre kanaat oluşturulması zorunlu değildir. Hakem, nihai görüşünü yansitan **dereceyi** işaretlemeli ve **gerekçesini** mutlaka somut bir bilgiye veya araştırmasına dayandırarak vermelidir.

Farklı teknolojik alanlarda uzmanlık gerektiren "disiplinler arası" projeler değerlendirilirken, hakemlerin özellikle kendi uzmanlık alanlarına giren unsurları ele alması beklenmektedir. Hakemin, varsa proje konusundaki özel çalışmaları, deneyimi ve birikimi hakkında çok kısa bilgi vermesi uygun olacaktır.

5.1- HAKEM RAPORUNUN BÖLÜMLERİ

5.1.1- PROJE BİLGİLERİ

Hakemin firmayı ziyaret ettiği tarih ve TÜBİTAK'ın hakemlik ücretini yatıracağı banka hesap numarası (IBAN (International Bank Account Number)) bu bölümde verilir.

5.1.2 I. BOYUT: PROJENİN ENDÜSTRİYEL AR-GE İÇERİĞİ, TEKNOLOJİ DÜZEYİ VE YENİLİKÇİ YÖNÜ

Bu boyutta özetle, projenin yenilikçi yönleri, Ar-Ge içeriği, projenin firmanın teknik bilgisine, becerisine ve Ar-Ge kabiliyetine ne gibi katkı sağlayacağı sorgulanmaktadır. Sorgulanan bir diğer konu ise firmanın projedeki Ar-Ge çalışmalarında etkin bir rol alıp almadığıdır. Bu bölümle ilgili değerlendirmelerde bu kılavuzda verilen Ar-Ge ile ilgili temel tanımlar (Temel Araştırma, Uygulamalı Araştırma, Deneysel Geliştirme ve Ar-Ge'yi İlişkili Diğer Faaliyetlerden Ayırmak) esas alınmalıdır.

Hakemin, ilgili açıklama bölümünde işaretlediği kriterlerin gerekçelerini belirtmesi beklenmektedir. Bu husus, hakemin İYİ DEĞİL/YETERSİZ derecesi altındaki kriterlerden bir veya daha fazlasını işaretlemesine rağmen, İYİ ya da ÇOK İYİ derecesini seçmesi halinde, daha da önem kazanmaktadır.

Projenin yenilikçi yönleri değerlendirilirken firmanın beyanları değil, kişisel bilgi ve araştırmalara dayanan görüşler dile getirilmelidir. Yenilikle ilgili değerlendirmelerde bu kılavuzda verilen tanımlar esas alınmalıdır.

5.1.3- II. BOYUT: PROJE PLANININ VE KURULUŞ ALTYAPISININ PROJE İÇİN UYGUNLUĞU

Bu boyutta daha çok, projenin nasıl planladığı, planın yeterliliği, firmanın teknik becerisi ve bilgi birikiminin projeyi gerçekleştirmek için yeterliliği ve projedeki faaliyetlerin izlenmesinin mümkün olup olmadığı sorgulanır.

Hakem, proje yürütücüsü başta olmak üzere özellikle lisans ve üzeri öğrenim derecesine sahip personelin projeye hakimiyetini; proje ekibinin uzmanlık alanının projedeki Ar-Ge faaliyetlerinin ne kadarını kapsadığını; varsa danışmanlıkların tamamlayıcılığını, projeye ilişkisini ve uygunluğunu, özellikle irdeler.

Hakem tüm değerlendirmelerinin neticesinde II Boyut için genel görüşünü ifade eden bir not (ÇOK İYİ, İYİ veya İYİ DEĞİL/YETERSİZ) verir ve bu notu verme gerekçelerini açıklar. Bu aşamada İYİ DEĞİL/YETERSİZ bölümü başta olmak üzere, bölümlerden yapılan işaretlemelerin temel gerekçelerinin açıklanması önem arz etmektedir.

Örnek: İYİ DEĞİL/YETERSİZ bölümünde yer alan "*Proje ekibi proje önerisinin içerdiği teknolojik alanda sistematik bir Ar-Ge çalışması yürütülebilmesi için yeterli değildir.*" kriteri işaretlendiye, "*Ar-Ge unsuru olan konuda uzman bir personel bulunmadığı gibi ne mevcut personel için eğitim alınmakta nede bir kurumla iş birliği yapılmaktadır*" şeklinde bir gerekçe verilebilir.

5.1.4- III. BOYUT: PROJE ÇİKTILARININ EKONOMİK YARARA VE ULUSAL KAZANIMA DÖNÜŞEBİLİRLİĞİ

1501 kodlu program kapsamında desteklenecek projelerin mutlaka ekonomik yarara dönüşebilecek bir çıktı (ürün veya süreç) hedeflemesi gerekmektedir (Şekil 1).

Bu bölümde, proje çıktısının ekonomik yarara ve ulusal kazanıma dönüşebilirliği; varsa projedeki işbirliklerinin sağlayacağı etkileşim ve oluşturacağı etkiler; projenin sosyo-kültürel hayatı etkisi, bölgelerarası gelişmişlik farkı, istihdam gibi konularda iyileştirme sağlama potansiyeli, bilimsel ve teknolojik bilgi birikimini bütünleyici etkisi, çevreye duyarlılığını vb. konular dikkate alınarak değerlendirme yapılır. Proje çıktısının ticarileşmesine yönelik somut hedeflerin/planlamaların olup olmadığı özellikle sorgulanır; ekonomik kazanımla ilgili öngörülerin herhangi bir analize dayanıp dayanmadığı irdelenir.

5.1.5- ORTAK PROJE BAŞVURULARI İÇİN İLAVE DEĞERLENDİRMELER

İki ya da daha fazla kuruluş tarafından yürütülecek projeler "Ortak Proje" olarak isimlendirilmektedir.

Hakem, ortak projelerde: ortaklar arası yetki ve sorumlulukların tanımını; projedeki iş paylaşımını, proje liderliğinin açıkça belirlenmiş olmasını; fikri ve sınai mülkiyet haklarının paylaşımını ve ortakların birbirlerini tamamlayıcılığını irdeler. Ortak projelerde tüm ortak kuruluşlar ziyaret edilir.

5.1.6- PROJENİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Desteklenmesi durumunda, projenin destek kapsamı bu bölümdeki görüşler dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Bu nedenle hakemin gider kalemlerine ilişkin gerekliliği görüşler vermesi ve miktarını fazla bulduğu kalemler varsa somut (rakamsal) öneriler yapması gerekmektedir. Aşağıda gider kalemlerinin değerlendirilmesine yönelik açıklamalar ve bazı tanımlar verilmiştir.

5.1.6.1. Malzeme, Alet/Teçhizat ve Oransal Destek Kavramları

5.1.6.1.1- Malzeme ve Alet/teçhizat kavramları:

Destek programlarına ait Uygulama Esaslarında, Alet/teçhizat (M013 formu) ve Malzeme (M016 formu) kavramları **sözlük anımlarından farklı** kullanılmaktadır.

Firmalar zaman zaman M013 ve M016 formu ayrimını hatalı yapabilmektedir.

5.1.6.1.2- Alet/Teçhizat Tanımı

Hazır olarak alınacak **ve proje çıktısının bir parçası olmayacak**, alet, teçhizat, yazılım ve yayın alımları M013 formunda verilir. Örnek: Bilgisayar destekli tasarım çalışmalarında kullanılan bir bilgisayar için LCD ekran.

5.1.6.1.3- Malzeme Tanımı

Prototip veya deneme üretimi için kullanılacak olan veya geliştirilecek ürünün/sistemin bir parçası olacak her türlü malzeme ve teçhizat bu formda listelenir. Örnek: *Çıktısı Bilgisayar Denetimli Talaşı İmalat Tezgahı olan bir projede, tezgahın kumanda panelinde kullanılacak LCD ekran.*

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere bir cisim bir projede "malzeme" tanımına girerken başka bir projede "alet/teçhizat" tanımına girebilmektedir.

5.1.6.1.4- Oransal Destek Uygulaması

1. Proje için alınması veya yaptırılması zorunlu olan alet, teçhizat, kalıp gibi alımların (bilgisayar ve yazılım hariç) seri üretimde de kullanılacak olması durumunda, ilgili giderler %40 oranı ile destek kapsamına alınır. Bu maliyete yönelik harcamaların desteklemeye esas harcama tutarları, "maliyet x %40" şeklinde belirlenir. Ancak alınması, yapılması veya yaptırılması zorunlu olan ve proje faaliyetleri için kullanıldıktan sonra, üzerinde önemli bir değişiklik yapılmaksızın faydalı ömrünün büyük bir bölümü rutin üretim faaliyetlerinde kullanılacak olan bileşenlere ait giderler için oransal destek alt sınırı komite kararıyla %25'e indirilebilir
2. Test, analiz ve ölçüm cihazları gibi ağırlıklı olarak firmanın Ar-Ge altyapısının parçasını oluşturan alımlar, maliyetinin tamamı üzerinden dönemsel destek oranı ile desteklenir. Ancak test, analiz ve ölçüm cihazları gibi alımlar proje faaliyetleri sonrasında Ar-Ge'den çok üretim faaliyetlerine tahsis edilecek ise proje süresi ile orantılı olarak gider kabul edilir.
3. Proje konusunu teşkil eden tasarım, tasarım uygulama, geliştirme faaliyetleri sonucu elde edilecek prototip ürünler projenin desteklenmesine esas unsurlar olduğu için, daha sonra firma bünyesinde üretimde kullanılacak veya ticarileştirilecek olsa da bunlara girdi oluşturacak malzeme, modül, sistem ve hizmet alımları maliyet bedellerinin tamamı üzerinden dönemsel destek oranı ile desteklenir.
4. Yukarıdaki ikinci fıkra kapsamına girmeyen alet/teçhizatın firmanın diğer Ar-Ge faaliyetlerinde kullanılacağı durumlarda oransal destek uygulanmaz; bu alet/teçhizat, proje için gerekliliği değerlendirilerek, **doğrudan destek** kapsamına alınır.

Hakemin, alet/teçhizat alımlarının proje için gerekli olup olmadığıyla birlikte bu alımların proje tamamlandıktan sonra ne amaçla kullanılacağını da irdelenmesi gerekir. En önemli nokta, alet/teçhizatın proje sorası ağırlıklı olarak Ar-Ge ile ilişkili faaliyetlerde mi yoksa seri seri üretim amaçlı mı kullanılacağıdır. Aşağıda çeşitli örnekler verilmiştir:

Oransal Destek Uygulamasına Giren ve Girmeyen Durumlara Örnekler:

1. Prototip ürünü üretmekte kullanılacak kalıp proje sonrası **seri üretimde de** kullanılacaksa, kalıp gideri oransal olarak destek kapsamına alınır.
İlgili kalıbin malzemesi alınarak hizmet alımı ile yaptırılıyorsa, bu durumda malzeme ve hizmet alımları oransal olarak destek kapsamına alınır.
2. İlgili kalıp "*projenin çıktısı*" ise, malzeme giderleri doğrudan destek kapsamına alınır.
3. Kalıp, yalnızca prototip ürünleri üretmekte kullanılacak nitelikteyse, daha sonra özelliklerini kaybedecekse (örneğin ıslı işlem yapılmış uzun ömürlü çelik kalıp yerine kısa ömürlü alüminyum kalıp) doğrudan destek kapsamına alınır.

Otomasyon teknolojilerinin veya yöntemlerinin kullanıldığı **süreç geliştirme projelerinde**, proje özelinde yapılacak değerlendirmenin gerektirdiği farklılıklarla birlikte, destek kapsamının oluşturulmasında aşağıdaki yaklaşım esas alınır:

- i. Geliştirilen sürecin denenmesi amacıyla, asgari miktarda malzeme giderleri ile test yazılım ve donanımı destek kapsamına alınır.
- ii. Geliştirilen süreç içinde yer alan alet, teçhizat veya sistemlerin tasarım ve geliştirme faaliyetlerinin kuruluş bünyesinde yapılması durumunda bu giderler destek kapsamına alınır.

5.1.6.2. Giderlerin Uygunluğunun Değerlendirilmesi

5.1.6.2.1- Personel Giderlerinin Uygunluğu (M011 Formu):

Hakem, değerlendirmelerinde **personelin aylık maliyetini (maaş tutarını) dikkate almaz**. Adam/ay oranlarının ve toplam adam-ay miktarlarının ne kadar tutarlı ve gerçekçi olduğunu ve personelin yapılacak işlerle uyumunu değerlendirir. Adam/ay oranları incelenirken kişilerin firmadaki mevcut iş yükü ve projeye ne kadar zaman ayırabileceği de göz önüne alınmalıdır.

Firmanın önerdiği rakamların tahmini olduğu unutulmamalı ve özel durumlar hariç, toplam adam-ay miktarını **çok az etkileyen** tutarsızlıklar dikkate alınmamalıdır. Hakem fazla bulduğu adam/ay oranları veya miktarları için rakamsal öneriler yapmalıdır. Projede personelin niteliği ve niceliği, yapılacak çalışmalarla eşleştirilerek, her bir kişi için adam-ay oranı, "iş paketleri" adam-ay değeri ve buradan hareketle proje toplamı için "toplam adam-ay değeri" önerilir.

5.1.6.2.2- Seyahat Giderlerinin Uygunluğu (M012 Formu):

Hakem, öngörülen seyahatlerin projenin aksamadan yürütülmesi için gerekli mi ve Ar-Ge çalışmalarıyla ilişkili mi olduğunu inceler. Uygulama esasları gereği, seyahat gideri kapsamında (M012 formu), yalnızca şehirlerarası ve uluslararası "ekonomi sınıfı ulaşım gideri" desteklendiğinden, tutarların gerçekçiliğinin irdelenmesi gerekli değildir.

5.1.6.2.3- Alet/Teçhizat/Yazılım/Yayın Alımlarının Uygunluğu (M013 Formu):

Bu bölümde hakem proje önerisinde verilen alet, teçhizat yazılım ve yayın (ATYY) alımlarının projede ne amaçla kullanılacağını, bu alımlarının projenin aksamadan yürütülmesi için zorunlu/gerekli olup olmadığını irdeler.

Desteklenmesi uygun bulunan alımlar, proje tamamlandıktan sonra **ağırlıklı olarak Ar-Ge çalışmalarında kullanılacak ise DOĞRUDAN, seri üretimde veya seri üretimin rutin analizlerinde kullanılacak ise ORANSAL olarak** destek kapsamına alınmaktadır. Bu kararın verilebilmesi için hakem, bu alımların nerede ve nasıl kullanılacağı hakkında da bilgi vermelidir.

5.1.6.2.4- Ar-Ge ve Test Kuruluşlarına Yaptırılan İşlerin Uygunluğu (M014 Formu):

Hakem bu bölümde, Ar-Ge ve test kuruluşlarına yaptırılan işlerin içeriği hakkında kısaca bilgi verir; önerilen alımların proje için gerekliliğini ve uygunluğunu değerlendirir.

Hakem, kişisel tecrübeleri ışığında, "öngörülen tutarların piyasa koşullarına uymadığını" düşünüyorsa, gerekçeliyle birlikte açıklama yapar.

5.1.6.2.5- Hizmet Alımlarının Uygunluğu (M015 Formu):

Hakem bu bölümde Hizmet Alımlarının Uygunluğu ve içeriği hakkında kısaca bilgi verir. Hakem, kişisel tecrübeleri ışığında, "öngörülen tutarların piyasa koşullarına uymadığını" düşünüyorsa **gerekçeliyle** birlikte açıklama yapar.

Alet/teçhizat tanımına giren ancak hizmet alımıyla yaptırıldığından M015 formunda tanımlanan giderler varsa, hakem bu alımlar hakkında bilgi verir ve bunların proje tamamlandıktan **sonra ağırlıklı olarak Ar-Ge mi yoksa seri üretimde mi kullanılacağını** açıklar.

Örneğin: Prototip üretiminde kullanılacak kalıplar hizmet alımı ile yaptırılacaksa, ilgili giderin M015 Hizmet Alımları formunda verilmesi doğaldır. Söz konusu kalıplar seri üretim için kullanılabilir ise, ilgili hizmet alımı mevzuat gereği oransal olarak destek kapsamına alınır. Dolayısıyla benzer durumlarda hakemin ilgili alımın içeriğini açıklaması ve oransal destek kapsamına girip girmeyeceğini mutlaka değerlendirmesi gerekmektedir.

Projedeki ana Ar-Ge faaliyetlerinin Türkiye'de gerçekleştirilmesi koşuluyla, **proje için zorunlu ve tamamlayıcı nitelikteki yurt dışı** danışmanlık ve hizmet alımları, destek kapsamına giren toplam tutarın %20'sine kadar desteklenebilmektedir (Örneğin: Toplam 100 TL destek alan bir projenin en fazla 20 TL'si yurt dışı danışmanlık/hizmet alımı olabilmektedir). Projede M014 ve M015 formlarında yurtdışından danışmanlık ve hizmet alımı öngörlüyor ise hakem giderlerin uygunluğunu değerlendirirken bu hizmet alımlarının proje için zorunluluğunu ve tamamlayıcı niteliğini özellikle irdelemelidir.

NOT: Yukarıda sözü edilen %20 sınırlaması destek aşamasında takip edilmektedir.

1507 Destek Programı kapsamında Proje Önerisi (AGY101) ve dönemsel Ar-Ge Yardımı İstek Formları (AGY301) hazırlatma amaçlı alınan hizmete ait giderler de, proje başına 10.000 (on bin) TL'yi aşmayacak tutarlarda destek kapsamına alınmaktadır. Bu amaçla danışman firma kullanılıp kullanılmaması hiçbir şekilde değerlendirme sürecini etkilememektedir.

5.1.6.2.6- Malzeme alımlarının Uygunluğu (M016 Formu):

Bu bölümde önerilen alımların cins ve miktar bakımından proje için gerekliliği ve uygunluğu değerlendirilir. Özellikle göreceli yüksek tutarlı alımların içeriği hakkında mutlaka bilgi verilmelidir.

Hakem, kişisel tecrübeleri ışığında, "öngörülen tutarların piyasa koşullarına uymadığını" düşünüyorsa gerekçeli birlikte açıklama yapmalıdır.

Alet/teçhizat tanımına giren fakat sözlük anlamı nedeniyle malzeme tanımına girdiği düşünülerek M016 formunda verilen giderler varsa, hakem bu giderler hakkında bilgi verir ve bunların proje tamamlandıktan **sonra ağırlıklı olarak Ar-Ge mi, yoksa seri üretim amaçlı mı kullanılacağını (oransal destek uygulamasına girip girmeyeceğini)** açıklar.

Örneğin: Prototip üretiminde kullanılacak kalıpların malzemeleri M016 formunda verilmiş ise ve söz konusu kalıplar seri üretim için kullanılabilir nitelikte ise, ilgili malzemeler mevzuat gereği oransal olarak destek kapsamına alınır. Dolayısıyla benzer durumlarda, hakemin ilgili alımın içeriğini açıklaması ve oransal destek kapsamına girip girmeyeceğini mutlaka değerlendirmesi gerekmektedir.

NOT: Yukarıda verilen örnekte projenin çıktısı **kalıp ise** (yani: proje kalıp geliştirmeyle ilgili bir Ar-Ge projesi ise), bu durumda kalıplar malzeme tanımına girdiğinden doğrudan destek kapsamına alınır.

5.1.7- PROJENİN AR-GE NİTELİĞİNİN İYİLEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Hakem, projenin Ar-Ge niteliğinin iyileştirilmesine, bilimsel ve teknolojik boyutunun derinleştirilmesine ve projenin uygulama etkinliğinin artırılmasına yönelik önerilerini ziyareti sırasında firmaya iletebilir. Ayrıca bunlardan önemli ve takip edilmesini gereklili bulduklarını raporunda kısaca ifade eder.

5.1.8- PROJENİN DESTEK PROGRAMININ AMACINA UYGUNLUĞU

Bu alanda 1507 programının amacı bir kez daha hatırlatılarak, hakemden projenin bu hedeflerle uyumluluğu değerlendirmesi beklenmektedir.

5.1.9- “FİKİR SAHİBİ ARAŞTIRMACI” İLE İLGİLİ KANAATİN BELİRTİLMESİ

Proje başvurusu yapan firmalar, firma ortağı ya da yönetim kurulu üyesi olmayan ve proje ekibinde yer alan çalışanlarından biri veya birkaçını, proje başvurusu sırasında “C.2. Proje Yönetimi ve Organizasyonu” bölümünde projenin “fikir sahibi araştırmacı”sı olarak beyan edebilirler (Fikir sahibi araştırmacıların lisans derecesine sahip olma şartı bulunmamaktadır). Proje başarı ile sonuçlandığı takdirde, sözkonusu kişilere proje süresince firmada çalışmış olmaları kaydıyla toplam 7.500 TL teşvik ödülü verilir. Beyan edilen sözkonusu kişilerin uygunluğuna, firmayı ziyaret eden hakemlerin kanaatlerine dayanarak, projenin görüşüldüğü ilgili teknoloji grubu yürütme komitesi tarafından karar verilir. Hakem bu kısımda, firma tarafından beyan edilen fikir sahibi araştırmacı(lar)ın, sunulan proje fikrini ortaya çıkarılan kişi(ler) olup olmadığı konusundaki kanaatini ifade eder.

5.1.10- PROJENİN ÖNCELİKLİ TEKNOLOJİ ALANLARINDA YER ALIP ALMADIĞI

Öncelikli alanlar “**enformatik, esnek üretim/esnek otomasyon, uzay ve havacılık teknolojileri, gen mühendisliği/biyoteknoloji, ileri malzeme teknolojileri, çevreye duyarlı teknolojiler**” olarak belirlenmiştir.

Hakem proje konusunun, ülkenin öncelikli teknoloji alanlarında olduğunu düşünüyorsa bunu gerekçeleriyle birlikte açıklar. Dolaylı olarak öncelikli alana girdiği düşünülen projeler için değerlendirme yapılmamalıdır.

5.1.11- ÖZEL NOTLAR

Projenin daha sağlıklı değerlendirilebilmesi ve/ya desteklenmesi halinde destek kararının oluşturulabilmesi amacıyla hakeme özel notlar iletilenmektedir. Özel notlarda dile getirilen konular, genellikle: proje metninde firmanın tam olarak açıklamadığı; uygulama esasları açısından netleştirilmesi gereken; benzer ve/ya ilişkili projelerin değerlendirilmesi sırasında ilgili Yürütme Komitesinin üzerinde durduğu ve/ya tartıştığı ya da tartışılacağı tahmin edilen konularla ilgilidir. Hakem özel notları açık ve net cevaplamaya özen göstermeli ve varsa gerekçesini açıklamalıdır.

5.1.12- EK GÖRÜŞ

İhtiyaç duyulması halinde, raporu TÜBTAK'a ulaştıktan sonra hakemden ek görüş istenebilmektedir. Ek görüş, yukarıda açıklanan "Özel Notlara" benzer şekilde ele alınmalıdır.

6. SIKÇA SORULAN SORULAR:

- a. Ücret ve ödemeler:** Ücretlendirmeyle ilgili bilgi www.teydeb.tubitak.gov.tr adresinde HAKEM İZLEYİCİ BİLGİ SETİ başlığı altında yer almaktadır. Hakemlik ücreti ile ilgili işlemler, ıslak imzalı hakem raporu ve hakemlik sözleşmesi TÜBİTAK'a ulaşınca başlatılır. (NOT: E-imza kullanıldığında, e-imzalı belgelerin gönderilmesi dikkate alınır. E-imza kullanılmışsa ve seyahat gideri beyan edilecekse, gidere ilişkin belge TÜBİTAK'a gönderilmelidir.)
- b. Hakem raporunun gönderilmesi:** Hakem raporu eteydeb.tubitak.gov.tr adresinden doldurulup online gönderilir. Elektronik imza kullanılmıyorsa ayrıca hakem raporu çıktısının ve bu çıktıyla birlikte sistemin otomatik olarak üreteceği Hakemlik Sözleşmesinin ıslak imzalı olarak TÜBİTAK'a gönderilmesi gerekmektedir.
- Eğer ilk defa hakemlik yapılmıysa sisteme giriş ARBIS kullanıcı adı ve parolasıyla yapılır. Daha sonra sistem kişiyi yönlendirir, kullanıcı adı olarak TC kimlik numarası ve belirleyeceğiniz parola ile sistem kullanılır.
- Hakem atamaları ve hakemlerle iletişimde ARBIS kayıtları esas alındığından bilgilerin güncel tutulması önem arz etmektedir. ARBIS'e erişim için arbis.tubitak.gov.tr adresi kullanılır.
- c. Son gönderme tarihi ve gecikmeler:** Hakem raporlarının gecikme süreleri sistemde kayıt altında tutulmaktadır. Hakem, raporunu belirtilen tarihe kadar TÜBİTAK'a sunamadığı takdirde söz konusu rapor dikkate alınmayabilir. Bu durumda yeni bir hakem seçilebilir veya mevcut hakem raporları çerçevesinde değerlendirme sonuçlandırılabilir. Firmadan kaynaklı gecikmelerde, durum Başkanlığımıza iletilemelidir.
- ç. Proje değerlendirme süreci nasıl işler?** Proje önerisine ilişkin karar, ilgili Teknoloji Grubu Yürütmeye Komitesinde, proje önerisi ve hakem raporları dikkate alınarak oluşturulur.
- d. Hakem raporlarının gizliliği:** Normal koşullarda, hakem raporu, TÜBİTAK dışındaki kuruluşlara ya da kişilere aktarılmamaktadır.
- e. Sistemde (PRODİS) yaşanan sorunlar:** Yazılım kaynaklı sorunları ve görüş/önerilerinizi bildirmek için prodis@tubitak.gov.tr adresine e-posta gönderebilirsiniz.
- f. Hakem raporlarının TÜBİTAK'ın bekłentilerine uygunluğu nasıl takip ediliyor?** Hakem raporları, TÜBİTAK-TEYDEB destek programları değerlendirme süreçlerinde, çeşitli veriler ve anketler kullanılarak izlenmektedir.
- g. Hakemliğin reddedilmesi:** Hakemlik talebi geri çevrildiğinde, gerekçesinin de bildirilmesi süreçlerin daha iyi işlemesine katkı sağlayacaktır. Özellikle, iş yoğunluğu, yurt dışında bulunma, sağlık sorunları vb gibi zamana bağlı engeller var ise engelin ne zaman ortadan kalkacağı da belirtilmelidir. Örneğin: "*Önümüzdeki 6 ay boyunca yurt dışında bulunacağımdan hakemlik talebini kabul edemiyorum. 16 Eylül 2013 tarihinden sonra görev alabilirim.*"
- h. Gider belgelerinin saklanması gereklı midir?** Postada kaybolma olasılığına karşı özellikle uçak/otobüs vb giderlere ait belgelerin bir kopyasının alınmasında yarar vardır.
- i. 1507 KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programının, 1501 Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programından ne farkı var?** 1507 programı yalnızca KOBİ'lerin başvurabildiği bir programdır. 1507 programı KOBİ'leri Ar-Ge yapmaya özendirmek amacıyla başlatılmıştır. 1507, %75 destek oranı, 18 aylık proje süresi ve 500 bin TL bütçe sınırı dışında, 1501 programına benzerdir.